

La ciutat bella

LLIBRES NARRATIVA / 10 GENER, 2019

Edicions de 1984 continua la tasca de recuperació de Juli Vallmitjana amb la publicació de *De la ciutat vella* (2018, edició i pròleg a cura d'Enric Casasses), després d'haver-ne publicat el teatre complet en dos volums i, ja amb aquesta, tres novel·les —*De la ciutat vella* (1907), *La Xava* (1910) i *Albi* (de 1932, inèdita fins al 2007)— i un llibre de relats —*De la raça que es perd* (1906). L'obra de Vallmitjana s'emmarca en la societat marginada de Barcelona i rodalia; en tot cas, fins que no va arribar a la imatge tòpica que se'n té —la d'*El casament d'en Terregada*—, Vallmitjana va escriure obres amb un aspecte naïf, descurat i molt ideològic o compromès. *De la ciutat vella* és a mig camí entre aquestes obres més matusseres del començament i les posteriors, més ben construïdes.

Així, *De la ciutat vella* té força dels problemes de les primeres obres vallmitjianianes. D'una banda, l'estructura de la novel·la es dilueix en un enfilall d'anècdotes que serveixen per mostrar els interessos de l'autor, que resideixen en els barris pobres de Barcelona. D'altra, la ingenuïtat impregna la novel·la d'un aire decebut que no comprèn el món egoista. La manera com proposa superar aquestes injustícies, dins de la narració, fa que com a artefacte literari grinyoli força. Tanmateix, l'expressivitat, les escenes que narra, la sinceritat; tot plegat fa molt atractiva la novel·la.

L'argument ressegueix les peripècies de Fermí, un jove que s'enamora d'una noia de mala vida, la Laieta, i que va rebent cops per tot arreu: de la família, de la feina, de la seva enamorada, del món artístic, de la societat en general. La visió que dóna del món és tan negativa que sembla que no hi hagi res de bo. Comença en una festa de barri en una taverna que el pare d'en Fermí organitza per lligar-se una mossa, i acaba després que el noi abandoni l'estimada, substituïda per la seva família. La sensació final és una mica caòtica: l'escriptura tendeix a l'expressionisme, a les escenes semiindependents, a reflectir una realitat decadent tendent a l'entropia. Així doncs, tot i que Vallmitjana afirma sovint que no dóna gaire importància a la forma, en aquest cas és precisament la manca d'una forma continguda el que s'adiu amb un fons anàrquic i dissolvent.

És evident que Vallmitjana s'immisceix constantment en els fets, de manera generalment tàcita i de vegades molt explícita, amb excursos que emergeixen com bolets. Enric Casasses explica en el pròleg d'aquesta edició que «la misèria sense paliatius du en molts casos, per pur pànic davant la gana i el fred, a la misèria moral. Però no fa moral, Vallmitjana, ni sentimentalisme. La seva posició moral no l'explicita gaire sovint ni gaire estona». També explica que Vallmitjana no fa «proselitisme teosòfic, ni explícit ni encobert», sinó que «retrata situacions, grups de persones», etc., i que «mostra i diu quina és la sang amb què es pastà el fang dels carrers de Barcelona». Sobre aquest punt, és clar que el narrador s'implica moralment en els fets que relata, de manera explícita i implícita. Des de l'elecció

dels adjectius a judicis morals clars, durant tota la novel·la ens va presentant unes escenes i les va jutjant més o menys explícitament, de vegades amb ironia, de vegades amb la intromissió directa del narrador, com quan blasma l'escena artística modernista i de la Sala Parés i acaba fent propaganda de la teosofia, que és present de manera simbòlica en tota l'obra primerenca de Vallmitjana.

De la ciutat vella vol mostrar la Barcelona deixada de la mà de déu, amb variacions diverses, i d'aquí tot el periple del protagonista: els embulls familiars, tant del seu pare com de la família de la Laia; el món laboral, en un tràngol en una foneria, i també el de les idees polítiques; per acabar, el món artístic, en què retrata Rusiñol i Ramon Casas i que conclou en una conversa amb l'escriptor Prudenci, que segons Julià Guillamon és Antoni de Bofarull i que recomana a Fermí que s'instrueixi, raoni per ell mateix i que segueixi un ofici, per compaginar la part material amb l'espiritual, i que es deixi d'amistats de l'estil dels intel·lectuals que bescanta en aquest capítol. Veiem, d'altra banda, com parla el narrador sobre l'execució d'un anarquista en el capítol V:

Se sent una corneta i del fons surt un home amb el cap alt i cantant un himne. El poble també crida; la força es remou; els sabres, llampeguejant, escometen a la gent enlairada; els uns corren d'ací, els altres d'allà, i mentres dura el major desordre se sent una descàrrega. Tot estava fet, no hi havia remei...

[...] Els ciutadans satisfets perquè els havien tret aquella mosca verinosa, refiats tornaven a estar descuidats de tot lo que s'havien de cuidar. La misèria ensenyorint-se dels pobres i preparant el desori als rics.

Aquell fou un jorn ben senyalat. Faria dubtar si varen santificar una idea aspergint entusiasme alenat d'un sacrifici definitivament altruista o si fou la maledicció justa d'extermini d'un fet abominable. Els segles únicament podran aclarir lo que hi hagi de veritat.

Aquesta execució recorda passatges per exemple de *Les multituds* de Casellas i d'altres modernistes. Per a Vallmitjana, a més de les solucions d'instrucció intel·lectual i d'un ofici propi que dicta Prudenci, el que és bàsic per a la regeneració moral individual i social és aquesta mena d'empatia que, per exemple, comenta al començament de *Com comencem a patir*:

Si no t'intriguen les coses del món, es en và que segueixis fullejant aquest llibre, perquè no hi trobaràs res que s'adapti a ton desgraciat modo d'esser, y fins te serà enutjós.

Encara que sien coses teves no les entendràs; y vull explicarme millor. Ne parlaré sempre de tu del primer a l'últim mot, però n'ho sabràs; aquest llenguatge sols l'entenen els que senten, els que sofreixen pels altres, com a cosa propia.

És la idea d'harmonització social teosòfica que cercava la seva obra, que té lligams amb la de Nonell i que es resumeix en aquest fragment del pròleg de *Fent memòria*: «Si per ta sort cercas impresions que't fassin reflexionar sobre lo que ha passat als demés, puch assegurar-te que un moment ó altre ta ànima sensible's posarà en comunicació ab els que han viscut las planas d'aquest llibre.»

Fermí és el protagonista de la novel·la, però ho és també aquesta «ciutat vella» degenerada i corrupta per la manca de solidaritat entre les persones, siguin de l'estament que siguin.

Sembla que Vallmitjana escrivia la novel·la de manera bastant improvisada, fet que hi dona l'aire de deixatament final. Com bé explica Guillamon a l'estudi de *De la raça que es perd*, en Fermí torna a sortir a *La Xava*, instal·lat amb el negoci familiar i salvant de la prostitució la Xava; totes dues novel·les estan connectades. Fermí és una mena d'*alter ego* de Vallmitjana —com si la novel·la fos «precursora de l'autoficció dels nostres dies», afirma el mateix Guillamon a *La Vanguardia*, «Un Vallmitjana de l'època blava», 1 de setembre del 2018—, i té elements autobiogràfics, com les disputes familiars i les experiències en els cercles artístics, tot i que no està confirmat que el jove Juli tingués una aventura amorosa semblant a la de Fermí.

Per acabar, com podríem definir *De la ciutat vella*? A més de la història d'amor de Fermí i de les peripècies, *De la ciutat vella* és un retrat de la Barcelona popular de principis del segle XX, amb voluntat de denúncia social i una estètica modernista empeltada pel

llenguatge pictòric i per la parla popular de Barcelona. Té, a més, una visió «antropològica», segons Foguet i Mestres (pròleg a *Teatre* v. 2, Edicions de 1984), en el sentit que indaga en els motius pels quals existeixen aquestes injustícies, envernissant-ho amb judicis morals constants i fins i tot amb aclariments explícits per evitar malentesos en les seves paraules. En Fermí s'oposa al seu medi (l'herència familiar, l'entorn social) amb un idealisme que és negat constantment pel que li toca viure. Així, per exemple, la relació amb la Laia es fa impossible tant per la seva pròpia família com pels interessos egoistes de la germanastra de la noia. És una ciutat vella, real i plena de vida, oposada a la ciutat noucentista ideal d'aleshores, amb tots els seus defectes i els seus encerts, que ara Edicions de 1984 ens ha permès de rellegir en una excel·lent edició.

Imatge de l'article:

Imatge modificada a partir del quadre L'home de la pipa (Juli Vallmitjana), d'Isidre Nonell.

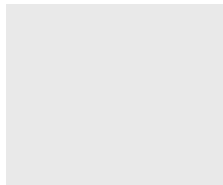
ETIQUETES: ALBERT MESTRES ALBI DE LA CIUTAT VELLA DE LA RAÇA QUE ES PERD EDICIONS DE 1984 FRANCESC FOGUET JULI VALLMITJANA JULIA GUILLAMON LA XAVA RAIMON CASELLAS

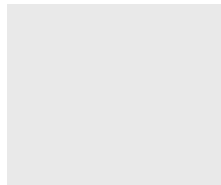
JOSEP SANTACREU | ÚLTIMES PUBLICACIONS

(Esplugues de Llobregat, 1984). És llicenciat en Ciències Polítiques i de l'Administració i en Filologia Catalana, té el Postgrau de Correcció i Qualitat Lingüística i està mirant d'acabar el Màster d'Estudis Avancats en Llengua i Literatura Catalana, tot a la UAB. També li agraden els castells i la cervesa.

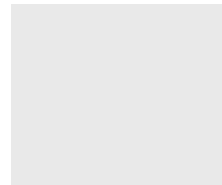
Articles relacionats

Pedrolo, l'elefant contagiós (II)

Carrers que seran sempre nostres

El crit i la catarsi de Blanca Busquets

Llibres
Cultura
Nosaltres
Contacte

© LA LECTORA
hola@lalectora.cat

Política de privacitat
Copyleft

© LA LECTORA 2018